

Kongruens inom nominalfraser

**En performansanalys om andraspråkselevs
användning av nominalfraser i skriftliga och
muntliga former**

Av: Faiza Ali Ahmed

Handledare: Stina Hållsten

Södertörns högskola | Institutionen för kultur och lärande

Kandidat/Magisteruppsats 15 hp

Självständigt arbete 2 | vårterminen 2017

SÖDERTÖRNS HÖGSKOLA | STOCKHOLM
sh.se

Abstract

Title: A performance analysis about second-language learners noun phrases in the text and oral speeches.

Author: Faiza Ali Ahmed

Supervisor: Stina Hållsten

Spring term 2017

The purpose of this study is to see how second-language learners uses noun phrases in their written texts and oral speech as well as how they differ from each other. In order to answer this, the following questions have been formulated: What congruent errors are found in the noun phrases in the students' texts and oral speeches? Are there any differences in the use of noun phrases in the students' texts and oral speeches? The study is based on performance analysis, where student texts and transcribed recordings of students' oral speeches are analyzed.

The result shows that congruence errors in the students' noun phrases are mostly due to the misuse of gender, definite form and numerus. The result also shows that the students had more congruence errors in the written texts, but there were similar, but fewer, mistakes in the oral speeches. This means that you cannot draw general conclusions about any differences between the written texts and the oral speeches.

Keywords: Second-language learners, noun phrases, congruence errors, performance analysis

Nyckelord: Andraspråksinlärare, nominalfraser, kongruensfel, performansanalys

Innehåll

Abstract	2
1. Inledning	5
1.1 Syfte och frågeställningar	6
1.2 Avgränsningar	6
2. Teori	7
2.1 Interlanguage	7
2.2 Performansanalys	8
2.3 Nominalfraser	9
2.3.1 Nominalfrasers struktur	10
2.3.2 Bestämningar och attribut till nominalfraser	10
2.3.3 Kongruens inom nominalfraser	11
2.4 Kongruenssvårigheter för andraspråkstalare	12
3. Tidigare forskning	13
3.1 Lärarnas syn på performansanalys	13
3.2 Kongruenssvårigheter för andraspråkstalare	14
4. Metod	15
4.1 Urval	16
4.2 Genomförande	16
4.3 Materialinsamling och reliabilitet	17
4.4 Performansanalys - en textanalys	18
4.5 Presentation av elever	19
5. Analys	19
5.1 Elev 1 skriftlig text	20
5.2 Elev 1 muntligt tal	21
5.3 Elev 2 skriftlig text	22
5.4 Elev 2 muntligt tal	24
5.5 Elev 3 skriftlig text	25
5.6 Elev 3 muntligt tal	26
5.7 Sammanställning av analysen utifrån nominalfrasutvecklingen	27
6. Diskussion	28
6.1 Resultatsdiskussion	28
6.2 Metoddiskussion	29
7. Slutsats	30
8. Käll- och litteraturförteckning	31
Bilaga 1	32

Bilaga 232
Bilaga 333

1. Inledning

Hammarberg (2004) förklarar andraspråksinlärning som en inlärning som sker i det land där språket talas och innebär en socialisation i det nya språket. Andraspråkselever kan även vara elever som är födda eller uppvuxna i Sverige, men som har ett annat modersmål än svenska.

Bergman och Abrahamsson (2004) skriver i *Bedömning av språkfärdigheten hos andraspråkselever* att många lärare känner sig osäkra och efterlyser tillförlitliga tester för att kunna mäta och bedöma elevernas språkkunskaper. Bedömningen behövs för att ge läraren en bättre förståelse för elevens språkutveckling, och samtidigt möjliggöra en mer välfungerande elevgruppering, bättre planering av undervisning, samt mer anpassad information till föräldrar och mellan kollegor i samband med utvecklingssamtal (Bergman & Abrahamsson 2004, s.597).

Att ha kunskap om elevens aktuella språknivå är också nödvändigt för att kunna anpassa verksamheten utifrån dennes förutsättningar. Det kan här finnas behov av anpassad undervisning i särskilda ämnen, eller studier i förberedelseklass (Bergman & Abrahamsson 2004, s. 598). Hos många andraspråkselever är kunskaperna i det svenska språket så pass bristfälliga att det försvårar ett mer komplext och teoretiskt språkbruk. Dessa språkliga luckor är samtidigt inte nödvändigtvis lätta att upptäcka. Därför är det viktigt att ha en kontinuerlig bedömning av språknivån, så att undervisningen planeras utifrån elevernas förutsättningar och behov (Bergman & Abrahamsson 2004, s.600).

Att undersöka och analysera andraspråkselevens språknivå, är av betydelse för att utifrån ett lärarperspektiv kunna uppmärksamma elever på hur de kan främja sin språkutveckling inom målspråket. Detta behov blir påfallande tydligt i skolor som domineras av elever med ett annat modersmål än svenska. Andraspråkselever förhåller sig till målspråket på ett mer skiftande sätt än enspråkiga elever, vilket i hög utsträckning beror på att de växlar mellan två skilda språk. De kanske talar ena språket hemma och det andra i skolan (Hyltenstam & Lindberg 2004). De kan även ha varit i Sverige under en kort tid och är i något av de första stadierna av sin språkinlärning. Det kan medföra att eleverna använder sig av en bristande meningsuppbyggnad.

Analyser av språkbehärskning i det tidiga stadiet av inlärarespråket har gjorts tidigare (Abrahamsson & Bergman 2008), men denna studie syftar till att undersöka nominalfrasanvändningen hos andraspråkinlärare, och om det finns skillnad mellan andraspråkselevens språkbehärskning i muntligt och skriftligt språk.

Abrahamsson och Bergman (2008) skriver att analyser av språket är viktigt i alla stadier av språkutveckling. Det är viktigt att både analysera det muntliga och skriftliga språket, då det kan finnas skillnader däremellan, såsom att äldre elever är mer utvecklade i det skriftliga språket.

Av alla språkliga fenomen som kan studeras har jag valt att analysera nominalfraser, då Ekberg (2004) skriver att dessa ofta kan orsaka problem för andraspråkstalare. Jag kommer alltså med denna studie att studera hur andraspråkselever använder sig av nominalfraser i beskrivande text i muntligt tal och skriftlig text, och om det finns skillnader mellan dessa.

I *Skolverkets Lgr11* under svenska står det:

”Genom undervisningen ska eleverna ges förutsättningar att utveckla sitt tal- och skriftspråk så att de får tilltro till sin språkförmåga och kan uttrycka sig i olika sammanhang och för skilda syften. Det innebär att eleverna genom undervisningen ska ges möjlighet att utveckla språket för att tänka, kommunicera och lära” (Lgr11, s.247)

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna studie är att undersöka hur andraspråkstalande elever i en årskurs 4 använder nominalfraser i skriftliga och muntliga former och om det finns eventuella skillnader mellan de olika förmedlingsformerna.

Utifrån detta syfte har följande frågeställningar formulerats.

- Vilka kongruensfel finns inom nominalfraserna i elevernas texter och muntliga tal?
- Finns det några skillnader i användningen av nominalfraser i elevernas texter och muntliga tal?

1.2 Avgränsningar

Denna studie fokuserar på tre andraspråkstalande elever varav en av dem har varit i Sverige i sex år och de andra två i fem år. Dessa elever klassas inte som nyanlända (Bunar 2010) men är inte födda i Sverige. Eleverna går i årskurs fyra och är 11 år gamla.

Eftersom andraspråkstales språkbehärskning kan undersökas på en mängd olika sätt har jag valt att fokusera på nominalfraser. Eleverna använder sig ständigt av nominalfraser i både tal och skrift och en felkonstruerad nominalfras syns oftast tydligt. För att denna studie inte ska

bli för bred har jag valt att fokusera på en specifik beskrivande text som eleverna ska arbeta med tillsammans med deras lärare.

2. Teori

I detta avsnitt kommer teoretiska utgångspunkter och viktiga begrepp som studien bygger på att presenteras. Förklaringar av termer såsom interimsspråk, performansanalys, nominalfraser och beskrivandetext, kommer även att presenteras.

2.1 Interlanguage

Den nya synen på språkinlärning som växte fram i slutet av 1960-talet innebar att inlärares andraspråk sågs som ett eget system under utveckling (Bergman 2004 s.27). Det avgörande var att man skilde mellan det nya språket som skulle läras, som var ett föremål för inlärning, och *inlärarespråket*, det språk som inlärares bygger upp för att nå målspråket. Man fick bort den gamla synen som syftade till att peka ut inlärningssvårigheter och felkällor. Inlärarespråket betonades istället i dess ofärdiga stadier som ett successivt system som växte fram, med egna regelbundenheter och som ständigt förändrades.

Philipsson (2004) skriver att den nya synen på inlärarespråket fick bort det gamla kontrastiva perspektivets dominans. Man såg istället inlärarespråket som ett eget språk som var i utveckling.

Interlanguage, eller interimsspråk som det heter på svenska, utgår från interimsspråksteorin. Bergman (2004) skriver att interlanguage termen har två olika innebörder: dels som ett språkssystem i en viss situation, dels som ett utvecklingskontinuum av språkssystem som avlöser varandra över tiden (Bergman 2004, s.28).

Enligt Bergman ser man personen som ska lära sig som en aktiv konstruktör av det språk som ska läras. Inlärares skapar egna, ofta omedvetna regler och hypoteser om målspråket. Allt eftersom inlärares gör nya iakttagelser så ändras dessa provisoriska regelsystem och inlärares skapar nya sådana genom att ompröva och revidera sina gamla hypoteser. Målet är att inlärares egna regler till sist ska bli identiskt med målspråkets regler (Abrahamsson & Bergman 2008, s.20).

Tornberg (1997) skriver att Interlanguagespråket har likheter med barns språkutveckling. Det börjar ofta med ettord- eller tvåordssatser och blir mer komplext allt eftersom. ”Barnspråket och interlanguage tycks slutligen också utvecklas genom att barnet/inlärares kontinuerligt reviderar och omstrukturerar sina hypoteser om hur språket fungerar” (Tornberg 1997 s.64).

2.2 Performansanalys

Performansanalys är en lingvistisk metod som har växt fram med syfte att beskriva hur ett andraspråk växer fram. Den utgår ifrån interimsspråksteorin och syftar till att ge en allsidig bild av inlärares språkliga kompetens, genom att även uppmärksamma det inlärares *kan* (Abrahamsson & Bergman 2008, s.35).

Vid en sådan analys så plockar man isär inlärares språk och analyserar varje komponent för sig. Såväl korrekta som felaktiga formuleringar analyseras för att få en helhetsbild av elevens språkliga kompetens (Abrahamsson & Bergman 2008, s.35).

För att kunna analysera vad inlärares klarar av att förmedla har Abrahamsson & Bergman (2008) formulerat följande punkter:

1. Kommunikativ kvalitet

Förstår man texten?

Är texten anpassad till mottagaren och mottagarens referensramar?

2. Innehållslig kvalitet

Begriplighet och struktur

Finns det en röd tråd och tydlig struktur i texten? Presenteras personer och företeelser på ett begripligt sätt? Är återanknytningen till personer och företeelser tydlig?

Svårighetsgrad

Hur kontextreducerat är innehållet i texten? På vilka kognitiva svårighetsnivåer rör sig texten? Förekommer egna slutledningar, associationer eller värderingar?

3. Språklig kvalitet

Hur ser den språkliga komplexiteten ut? Hur ser den språkliga korrektheten ut i förhållande till komplexiteten? Hur väl hänger den språkliga och innehållsmässiga komplexiteten ihop? Med vilka språkliga medel sker återanknytning till personer och företeelser?

4. Kommunikationsstrategier

Vilka kommunikationsstrategier går det att urskilja i texten?

Enligt Abrahamsson & Bergman (2008) är det valfritt för bedömaren att lägga till ytterligare dimensioner om det behövs. De aspekter som inte är nödvändiga eller relevanta går även att exkludera. Eftersom denna studie enbart fokuserar på elevernas nominalfraser, och inte textens helhet, kommer endast nominalfraser att kommenteras.

I språkanalysen bortser man från uttal och stavfel. Performansanalysen är till för att hjälpa lärarna att tränga igenom den fasad som stavning, uttal och eventuell brytning skapar. Abrahamsson och Bergman (2008) menar att det kan vara missvisande med bra stavning då det uppfattas som bra språkbehärskning, samtidigt som stavfel och brytning kan skymma många förtjänster i språket (Abrahamsson & Bergman 2008, s.49).

Analysen kan användas för att få såväl en överskådlig som detaljerad bild av inlärares språkliga kompetens. Språkutveckling är en process i ständig förändring, och analysmodellen gör det möjligt att kategorisera vilken nivå inlärares ligger på. Performansanalysen använder *bas*, *mellan* och *avancerad* som nivåer, utifrån analysen av flera olika fenomen. I denna uppsats kommer fokus ligga på nominalfraser. Abrahamsson & Bergman har sammanfattat den språkliga utvecklingen för nominalfraser på följande sätt:

Bilaga 1- Sammanfattning av den språkliga utvecklingen för nominalfraser

→ → → → → → → → → →	→ → → → → → → → → →	→ → → → → → → → → →
NOMINALFRASER (NP)		
bas	Mellan	avancerad
Lexikon: basord	Basord + utbyggnadsord	Fler utbyggnadsord
Enkla NP	Utbyggda NP	Även komplexa
Genus, bestämdhet, plural växer fram	Inkonsekvens i genusval Ibland fel ändelser	nominalfraser är korrekt böjda
Få pronomen, ofta överanvända	Få pronomen, vanligen korrekt använda	Säkerhet vid växling mellan substantiv och pronomen
Få adjektiv	Fler adjektiv	Fler adjektiv, vilket möjliggör en mer levande beskrivning
Adjektiven börjar kongruensböjas	Enstaka adjektivändelser blir fel	
Få prepositioner	Säkerhet och variation i användning av prepositioner	Större variation och säkerhet vid prepositionsanvändning

2.3 Nominalfraser

Under följande avsnitt kommer nominalfraser definieras, och bestämmningar samt attribut för nominalfraser (NP) kommer att presenteras.

2.3.1 Nominalfrasers struktur

I SAG (1999) står det följande:

”Nominalfraser är en av grammatikens viktigaste byggstenar. Den används särskilt för att beteckna det som man vill säga något om (en referent): en levande varelse, ett föremål, en substans eller något abstrakt som t.ex. en händelse, ett tillstånd eller en egenskap” (SAG 1999, s.11).

Nominalfrasen är uppbyggd kring ett huvudord som kan vara substantiv, namn eller substantiviskt pronomen. Till exempel:

rummet [T.ex.: Jag tycker om rummet.]

Gränna [T.ex.: Jag tycker om Gränna.]

allting [T.ex. Jag tycker om allting.]

Huvudordet i nominalfrasen kan även vara pronomen: *jag, du, han, de eller det*. En nominalfras består av ett eller flera ord och delas upp i enkla respektive utbyggda nominalfraser. Enkla nominalfraser är när de endast består av ett huvudord, utbyggda nominalfraser är när huvudordet har en framförställd och efterställd bestämning (Abrahamsson & Bergman 2008, s.127).

De ord som ingår i nominalfrasen talar om för oss vem eller vad som betecknas, dess karaktär eller potentiella egenskaper. Till exempel: *Den stora, fula katten*. Nominalfrasen säger åt oss att det är en katt, att den är stor och att den är ful (SAG 1999, s.12).

I nominalfrasen ingår oftast någon eller några komponenter som säger något om det betecknades antal. Till exempel: Jag vill ha en villa med *flera rum*.

Det finns även nominalfraser som har samma struktur som om de hade haft ett substantiv som huvudord, fastän substantivet saknas. Till exempel: Han har frågat *många*. *Allt sådant* intresserar mig. *Inget nytt* har hänt.

2.3.2 Bestämningar och attribut till nominalfraser

Abrahamsson & Bergman (2008) påpekar att frasanalyser, som den som kommer bedrivas i denna studie, kan utföras på olika nivåer. Hur detaljerad analysen är beror på situationen. Om texterna som ska analyseras är för långa kan det vara för krångligt med en detaljerad analys. I denna undersökning kommer jag utgå ifrån Abrahamssons & Bergmans analysnivå. Om vi ser på exempelfrasen *den stora fula katten som bor i huset bredvid*, ser vi att huvudordet i hela

frasen är *katten*. Den framförställda bestämningen utgörs av *den stora fula*, och den efterställda bestämningen av *som bor i huset*.

De framförställda och efterställda bestämningarna kallas i sin tur för attribut. Attributen beskriver, eller säger något om huvudordet (Bolander 2001).

Bilaga 2 - Schema för performansanalys- nominalfraser

(prep)	Framförställd best.	Huvudord	Efterställd best.
	Den stora fula	Katten	Som bor i huset bredvid

Nominalfraserna som Abrahamsson & Bergman (2008) arbetar med är heltäckande och omfattar alla de nominala ordklasserna: substantiv, adjektiv, pronomen och räkneord. Adjektivfraser skrivs inte för sig själv utan förs samman med nominalfraser som har substantiv eller pronomen som huvudord. Adjektiven brukar oftast finnas med som framförställd bestämning i nominalfrasen, som i exemplet ovan: *den stora fula*. Detta görs för att man ska se orden i större sammanhang, samtidigt som variationen mellan ordklasserna synliggörs. Man slipper även upprepa orden i olika grammatiska funktioner (Abrahamsson & Bergman 2008, s. 46). De ord som faller in i prepositioner (*till, på, i, hos...*) har också listats i samband med nominalfraserna, istället för att göra enskilda listor på prepositionsfraser där även nominalfraserna repeteras.

2.3.3 Kongruens inom nominalfraser

Kongruens betyder att huvudordet bestämmer adjektivens och artiklarnas form. Det utgår från substantivets böjningsform som är: *numerus* – singular (ental) och plural (flertal), *genus* – utrum (en-ord) och neutrum (ett-ord), *kasus* – grundkasus (ex. katt) och genitiv (ex. kattens), *species/bestämdhet* – obestämdform (katt) bestämdform (katten).

Kongruens inom nominalfraser innebär att hela leden (framförställd bestämning och efterställd bestämning) kongruerar och stämmer överens mellan leden. Nominalfrasen kongruerar i genus, numerus och species (Abrahamsson & Bergman 2008, s.128–129). Den innebär att hela leden rättar sig så att det passar till genus, numerus och species (SAG1999). Här är exempel på kongruens i:

Numerus (*singular* blomman är gul, *plural* blommor är gula),

Genus (*utrum* en blå bok, *neutrum* ett blått hus),

Bestämdhet (*obestämd form* en vit byxa, *bestämdform* den vita byxan).

2.4 Kongruenssvårigheter för andraspråkstalare

Philipsson (2004) skriver i *Svenskans morfologi och syntax i ett andraspråksperspektiv*, att svenskans nominalfraser är komplexa och kan orsaka andraspråksinlärares svårigheter.

Svenskans två grammatiska genus, *utrum (en bil)* och *neutrum (ett hus)* är inte någon universell företeelse, Philipsson (2004) menar att i många av invandraspråken förekommer inga genuskategorier. Även fast det kan finnas regelbundenheter i genusystem finns det en stor del av substantiven som inte kan förutsägas. Det gör att andraspråksinlärares är tvungna att lära sig genusstillhörighet separat för varje substantiv, vilket leder till att det snarare blir en lexikal fråga än en grammatisk fråga (Philipsson 2004, s.125).

Förutom genusystemet så stöter andraspråksinlärares på kategorin numerus. Svenskans numerus delas alltså upp i singular och plural. Det finns länder där det delas upp ännu mer, där tre till fyra numeruskategorier används. Philipsson (2004) menar att det svåra inte är hur många kategorier som finns, utan hur många pluraländelser det svenska språket har. De fem pluraländelserna i svenskan har betraktas som ett stort antal jämfört med andra länder.

Den tredje kategorin knuten till nominalfraser är bestämdhet eller *species* som är den latinska termen. Bestämdhet uttrycks genom artiklar, och det svenska språket skiljer mellan obestämd och bestämd form, vilket även gäller i stora delar av Europa. Philipsson (2004) skriver att detta dock gäller i långt ifrån alla världens länder. Många andraspråksinlärares som är i Sverige har inte någon skillnad med bestämd och obestämd form i deras förstaspråk. I svenskan kan man skilja mellan obestämd artikel som ett fristående funktionsord före sitt huvudord, som till exempel *en bil*, *ett träd* eller *en bok*, vilket är vanligt hos de språk som har obestämd artikel. Svenska språkets bestämda artikel är däremot efterställd och kommer som ett böjningsmorform efter huvudordet som till exempel *bilen*, *trädet* eller *boken*. Detta är något relativt ovanligt jämfört med världens språk, vilket kan leda till att det svenska språket uppfattas som svårtillgängligt (Philipsson 2004, s.126).

Att svenskans artikelsystem även har dubbel bestämdhet gör att den blir mer komplicerad. Den innebär att när adjektivattribut finns med i substantivets bestämda form, så behövs det både en obestämd artikel framför, och en bestämd artikel efter substantivet, som till exempel: *den vita bilen*. Philipsson (2004) skriver att ett sådant fall av dubbel bestämdhet endast förekommer i det svenska och norska språket.

I det svenska språket förekommer kongruens i vad gäller genus, numerus och species. Kongruensen betyder överenskommelse. När en nominalfras har artikel, eller adjektiv som

framförställd bestämning så måste dessa kongruera med huvudordets genus, numerus och species (Philipsson 2004, s.127; Abrahamsson & Bergman 2008, s.129). Andraspråksinlärare som har problem med de olika kategorierna, genus, numerus och species har en tendens att ha kongruensfel i deras nominalfraser (Ekberg 2004).

3. Tidigare forskning

I detta avsnitt kommer tidigare studier kring performansanalys på andraspråkselever att presenteras. Tillgången till avhandlingar som berör användandet av performansanalys är påtagligt begränsad, dock finns det tidigare studier om lärares erfarenheter av analysverktyget för att mäta andraspråkselevens språkutveckling och tillfälliga språknivå.

Det kommer även presenteras vilka kongruenssvårigheter andraspråkinlärare kan ha när det gäller de grammatiska strukturerna som bestämdhet och genus.

3.1 Lärarnas syn på performansanalys

Rosander (2005) gjorde en studie om hur performansanalysen användes i grundskola och i förskola. Hon använde analysverktyget för att synliggöra andraspråkselevens språkutveckling samt för att se hur pedagoger använder sig av performansanalys i sin verksamhet (Axelsson, Rosander & Sellgren 2005).

Resultatet visar att pedagogerna tycker att performansanalysen är ett effektivt redskap för att följa språkutveckling hos eleverna. Många anser att det är viktigt att dokumentera och analysera språkutveckling. Rosander har i studien följt två elever under 1 och 3 år och analysen visar att de grammatiska strukturerna synliggörs genom performansanalysen (Axelsson, Rosander & Sellgren 2005). Hon menar också att studien visar att lärarna som använder sig av performansanalys får en fördjupad förståelse för hur andraspråksutvecklingen sker, och på så sätt kan skapa situationer där barnen ständigt utvecklar sitt språk (Axelsson, Rosander & Sellgren 2005, s.185).

Undersökningen visar också att pedagogerna som använder sig av performansanalys övar på sin lyhördhet vid till exempel muntliga bedömningar. Rosander (2005) skriver om en lärarens egen beskrivning. "...Det har blivit för mig ett sätt att ständigt utvärdera barnens arbeten. Jag lyssnar på dem utifrån ett performansanalystänkande..." (Axelsson, Rosander & Sellgren 2005, s. 187).

I en annan studie så undersökte Olsson och Schirren (2008) hur lärare som arbetar i årkurs 6-9 i svenska som andraspråk använder sig av performansanalysen i bedömningen, vad som kan leda till svårigheter och vad som krävs för att arbetet med performansanalys ska möjliggöras.

Resultatet visar att lärarna tycker att det är ett bra redskap för att se språkutveckling, även om lärarna tycker att det är alltför praktiskt, tekniskt och tidskrävande. Detta leder till att lärarna inte använder analysen för att mäta utvecklingen utan endast för att få en bild av elevers kunskaper under ett visst tillfälle.

3.2 Kongruenssvårigheter för andraspråkstalare

”Ju mer inlärarespråket närmar sig målspråket, desto svårare blir det att få syn på felen och utvecklingstendenserna” (Ekberg 2004, s.259). Ändå finns det skillnader mellan infödd svenska och ett avancerat inlärarespråk.

Ekberg (2004) skriver om Hyltenstams (1988) forskning *Svenska hos tvåspråkiga gymnasieelever*. Syftet med forskningen var att se hur tvåspråkiga elever, med nästan infödd nivå, klarade sig i mer krävande kommunikationsstudier på svenska jämfört med enspråkiga elever. De som deltog i undersökningen var 24 tvåspråkiga elever, varav 12 med spanska som förstaspråk och 12 med finska som förstaspråk. Även Ekbergs (1997) projekt *Svenska hos barn födda i Sverige av invandrande föräldrar* i stadsdelen Rosengård i Malmö hade som syfte att undersöka barn med invandrarbakgrund i åk 6 och jämföra dem med enspråkiga elever. De båda undersökningarna gick ut på att undersöka de grammatiska felen i samband med språkprov. Både skrivet och talat material samlades in.

Resultatet på de båda undersökningarna av Hyltenstam och Ekberg visar att elever med nästan infödd nivå på svenska har grammatiska fel som förekommer bland annat i kongruens inom nominalfraser. Av de fel som undersöktes var det vanligast med bestämdhet och genus (Ekberg 2004, s.262): ex. Till en annan rum, han ser ut som ett mun, detta e en vapen, i ett annat stad, den löpande bandet (Hyltenstam 1988). Det förekommer även felaktiga bestämningar som: de nybildade fjärilar.

Philipsson (2004) skriver om Andersson & Strömqvists (1990) studie om genusbruket hos vuxna inlärare utifrån två hypoteser. Den ena gick ut på att barns första språkinläring och vuxnas andraspråksinläring skiljer sig från varandra på grund av gruppernas kognitiva förmåga. Den andra hypotesen gick ut på det inte föreligger sådana skillnader. Genom två talaktiviteter har fyra vuxna inlärare av svenska, som har finska och spanska som modersmål, och fyra barn som lär sig nordiskt språk som sitt första språk, analyserats.

Resultatet visar att de vuxna andraspråksinlärare har fler målspråksavvikelser än barnen som lär sig sitt förstaspråk. Barnen gjorde inte alls lika många felval. De vuxna inlärarnas fel berodde på att de oftast använde utrumgenus istället för målspråksenlig neutrumform (Philipsson 2004, s.132).

Andersson (1997) gjorde en studie där han analyserade ljudinspelat muntligt material hos tre grupper av andraspråksinlärare av svenska. Den första gruppen var ”tidigare barn” som börjat sin andraspråksinlärning innan tre-årsåldern. Den andra gruppen var ”senare barn” som hade börjat sin andraspråksinlärning efter tre års ålder, och den sista gruppen bestod av vuxna andraspråksinlärare.

Resultatet visar att de två senare grupperna visar högre andel målspråksavvikelser än de ”tidigare barnen”. Detta skulle kunna tolkas som att det går en gräns vid tre års åldern beträffande förmåga att uppnå inföddlik behärskning av svenskt genus (Philipsson 2004, s.132).

Axelsson (1994) gjorde en studie som bygger på muntligt intervjumaterial av vuxna andraspråksinlärare av svenska, med finska, polska och spanska som förstaspråk. Syftet med studien var att se nominalfrasutvecklingen och inlärningen av kategorin bestämdhet.

Resultatet visar att oberoende av modersmålet visar inlärarna samma mönster, där enkla artikellösa substantiv används på ett tidigt stadium i språkutvecklingen, med en utveckling mot mer komplexa nominalfraser ju bättre språkbehärsningen blir. Axelsson betonar att helfrasinlärningen är en viktig roll för inlärarens nominalfrasutveckling.

Philipsson (2004) skriver om Wigforss (1927) undersökning om pluralutveckling där 32 barn i ålder 5-10 deltog. Barnen hade finska som förstaspråk. Materialet bestod av pluralböjning i både första- och andraspråket.

Resultatet visar att yngre barnen har en tendens att använda sig av förenklingsstrategin. De använder samma form i singular och plural. De äldre barnen utnyttjar nästa steg i pluralutvecklingen, alltså övergeneraliseringsstrategin. Eleverna använder då samma pluraländelse, oavsett substantivets deklination (Philipsson 2004, s.135).

4. Metod

Denna studie baseras på både kvantitativa och kvalitativa metoder, detta för att kunna besvara mina frågeställningar på bästa sätt. Kvalitativa metoder har växt fram som en motsats till

kvantitativa metoder, och är metoder som bygger på observationer, intervjuer och analyser av texter (Ahrne & Svensson 2011, s.11).

Kvantitativa metoder innebär bland annat beräkningar av ett fenomen, mängd, vikt och ålder. Det som spelar roll är alltså hur mycket, hur länge och hur ofta ett fenomen förekommer.

Kvalitativa metoder innebär däremot att man kommer närmare det man ska studera, där mäts inte data, utan det är själva händelsen, yttrandet eller bilden som är det viktiga. Man studerar känslor, upplevelser och interaktioner, hur de fungerar och i vilka situationer de förekommer (Ahrne & Svensson 2011, s.12).

4.1 Urval

Eftersom det är elevernas språkbehärskning som skall studeras är det lämpligt att studera språkproduktion i både muntliga och skriftliga former. Det ger en mer rättvis bild av språknivån hos eleverna. Att jag har valt att studera både skriftliga och muntliga former beror på att de kan skilja sig en del. När en elev skriver så har hen potentiellt mer tid att resonera och redigera i sin text så att slutproduktion blir bättre, samtidigt som det kan vara är jobbigare för vissa elever att skriva än att tala. Denna studie kommer alltså att titta på både skriftliga texter och muntligt tal för att få en mer rättvis bild av språknivån hos eleverna, och även för att se om det finns skillnader mellan dessa två olika uttryckssätt.

Studien kommer även ha fokus på andraspråkstalande elever som inte har varit i Sverige särskilt länge. Anledningen därtill är att de fortfarande ligger i ett av stadierna i inlärspråket, och jag som blivande lärare vill kunna mäta deras språknivå utifrån vad de redan kan, men även vad de har kvar för att utveckla språket så att den till sist blir identisk med målspråket. Andraspråksinlärare kan ha svårt med nominalfraser, vilket Ekberg (2004) påpekar, och med denna studie avgränsar jag mig genom att endast undersöka deras behärskning av nominalfraser.

Jag kommer inte heller fokusera på stavning då Abrahamsson & Bergman (2008) skriver att bra stavning inte alltid kan uppfattas som bra språkbehärskning. Jag kommer däremot fokusera på hur kongruensen inom nominalfraserna fungerar, och om numerus, genus och bestämmingar är korrekta.

4.2 Genomförande

Jag kontaktade rektorn i en skola som jag har vikarierat på förut. Efter ett kort samtal om min undersökning hänvisade han mig till en lärare som arbetar mycket med skriftligt och muntligt språk i klassrummet. Jag mailade läraren och vi träffades vid ett personligt möte där jag

berättade syftet med min undersökning. Hon tyckte det var perfekt, och sa att hon precis hade introducerat en ny texttyp i svenskämnet för hennes elever som gick i årkurs 4. Målet var att kunna skriva en *beskrivande text*.

Enligt lärarens planering skulle eleverna skriva en beskrivande text veckan därpå, under svensklektionen, om en plats de tycker om och vara på. Meningen var att eleverna skulle beskriva platsen så bra som möjligt, så att även en blind människa skulle kunna föreställa sig hur det såg ut där.

Under den andra lektionen skulle eleverna sitta i grupper och berätta för varandra om deras platser att vara på. De som lyssnade kunde ställa frågor efter att den som talat blivit klar. Detta låg i linje med min studie och jag bestämde mig för att vara med på både lektionerna.

Jag talade om för klassens lärare att jag dels var intresserad av elevernas texter för att analysera nominalfraserna, men att jag också ville spela in eleverna, vars texter jag analyserar för att även se hur nominalfraserna såg ut i det muntliga språket.

Jag följde med läraren till en lektion, veckan innan observationerna, där hon bara presenterade mig. Jag fick tala om för eleverna varför jag hade kommit och vad syftet med undersökningen var. Läraren hade även presenterat tre elever, som jag skulle kunna analysera. Dessa elever valde läraren utifrån mitt syfte, då jag var intresserad av elever med svenska som andraspråk, som inte var födda i Sverige.

Av de tre eleverna hade en varit i Sverige i sex år och de andra två i fem år. Jag förklarade för eleverna noggrant vad jag skulle göra, och de fick med sig ett samtyckesbrev hem som föräldrarna skulle skriva på.

4.3 Materialinsamling och reliabilitet

Under den första lektionen satt jag och tittade på. Jag var egentligen ute efter texterna *efter* att de hade blivit klara, men det var ändå intressant att titta på när de skrev dem.

Under den andra lektionen blev eleverna indelade i grupper av fem, där de muntligt fick berätta om deras texter för varandra. Eftersom jag ville lyssna på tre av elevernas muntliga tal, hade läraren planerat in så att de inte pratade samtidigt. Jag gick runt i grupperna och spelade in när de tre eleverna muntligt presenterade sina platser som de tyckte om att vara på.

I slutet av lektionen fick jag ta med mig de tre elevernas texter och tillsammans med mitt inspelade material (som skulle transkriberas), för att analysera både det muntliga och det skriftliga språket.

Det kan finnas några faktorer som har påverkat reliabiliteten hos denna studie. När det gäller transkriberingen av det inspelade material har jag använt mig av iPhones egna ljudinspelning och inte några specialiseringar för transkribering. Det kan medföra misstolkningar vid själva transkriberingen. Materialet har däremot spelats upp ett flertal gånger och resultat av de muntliga presentationerna har inte skiljt sig från tidigare resultat.

Denna studie har även testats på endast tre elever, där de under ett tillfälle fick visa sitt skriftliga och muntliga språkbruk, och därigenom exemplifiera sitt bruk av nominalfraser. Det gör att denna studie inte kan dra generella slutsatser kring språkbehärskning hos eleverna.

4.4 Performansanalys - en textanalys

I min undersökning är jag bland annat intresserad av hur många felböjda kongruenser som finns i nominalfraserna. Det är viktigt för att jag bör veta *hur* många fel som förekommer för att svara på min undersöknings syfte, hur felen i nominalfraserna *ser ut*. Enligt Esaiasson et al. (2012) är detta en typ av kvantitativ innehållsanalys, då jag vill få svar på frågor om förekomsten av olika typer av innehållsliga kategorier i mitt material. Esaiasson skriver att kvantitativ innehållsanalys är ett bra verktyg om man vill titta på hur ofta eller hur frekvent olika kategorier förekommer. När det gäller frekvenser vill man ha svar på hur många gånger kategorierna förekommer (Esaiasson et al. 2012, s.197). I detta fall vill jag veta hur många gånger felen upprepas i texten och det transkriberade materialet.

Denna undersökning har som syfte att se hur felen ser ut och vad det är som gör att det blir fel. Med hjälp av en kvalitativ undersökning kan man som Esaiasson et al. (2012) formulerar det, få en helhet i texten, det centrala som forskaren är ute efter att fånga in. Genom en noggrann läsning av materialet kan forskaren också få fram det som ligger dolt under ytan (Esaiasson et al. 2012, s.210). I denna undersökning är det alltså inte summan av felen som är det viktigaste, utan hur felen ser ut i de olika materialen.

Vidare skriver Esaiasson et al. (2012) att man kan urskilja två huvudtyper av textanalytiska frågeställningar. En av dessa är att systematisera innehållet, genom att bland annat logiskt ordna innehållet i de aktuella texterna. Det gör att de formaliseras i lätt överblickbara kategorier. Det finns även ett annat sätt att systematisera texten och det är genom att klassificera innehållet i texten. Det handlar alltså om att placera innehållet under en lämplig passande rubrik (Esaiasson et al. 2012, s.211).

För att jag ska kunna se hur eleven använder sig av nominalfraser och hur felen formuleras krävs det en noggrann läsning av mitt material. Jag måste titta på hur meningarna är skrivna,

och hitta huvudorden i de olika fraserna, då det inte alltid är ett substantiv som är huvudord. Därtill är det nödvändigt att analysera hur kongruensen böjs, och se på meningarna innan, om det är ny information som presenteras eller om det bygger på upprepningar i texterna. Med denna anledning är en kvalitativ analys en metod som lämpar sig för denna typ av undersökning.

Genom performansanalys kan man undersöka språkbehärskningen hos inläraren. Analysverktygets egna mallar och kategorier gör det enkelt att systematisera, genom att logiskt ordna och klassificera innehållet i texten. I denna undersökning kommer nominalfraserna att kategoriseras i framförställd bestämning, huvudord och efterställd bestämning.

Tillsammans med den kvantitativa innehållsanalysen och kvalitativa textanalyser kommer denna studie att genom performansanalysen att studera vilka kongruensfel som finns i nominalfraserna i både muntlig och skriftlig text. Därefter kommer en jämförelse mellan den skriftliga och muntliga användningen av nominalfraserna att diskuteras och även kopplas till tidigare forskning och teorier.

4.5 Presentation av elever

Elev 1 är en flicka som är 11 år gammal, och som har varit i Sverige i fem år. Hon är ursprungligen från Somalia, men har ingen skolbakgrund i hemlandet. Hon har däremot gått i koranskola och kan läsa arabiska från koranen.

Elev 2 är en pojke som är 11 år gammal och som har varit i Sverige i fem år. Han är ursprungligen från Somalia, men född och uppvuxen i Kenya. Elev 2 har ett års skolbakgrund i Kenya, där han lärde sig lite engelska, och kom till Sverige som sexåring.

Elever 3 är en 11-årig somalisk flicka som har varit i Sverige i sex år. Hon kom till Sverige som femåring och hade ingen skolbakgrund i hemlandet. Hon hade varken gått i koranskola eller skola.

Alla dessa elever går i årkurs fyra, men är födda 2005, det innebär att de har fått gå om ett år.

5. Analys

I detta avsnitt kommer jag presentera de tre elevernas beskrivande texter och hur de använder sig av nominalfraser, genom performansanalysen. Jag kommer även att analysera transkriberingen av mitt inspelade material, där eleverna muntligt beskriver sina favoritplatser att vara på, och se hur eleverna använder sig av nominalfraser i muntligt berättande.

5.1 Elev 1 skriftlig text

Hej idag ska jag prata om min favorit ställe. Och det e skogen det finns många stor träd och stor stenar och det finns jätta många bärer och blåbär de ser ute blå röda. I skogen finns många gröna bladlar och det finns bruna kotar som man kan plocka. Där gillar jag att gå ibland.

Nominalfras

Prepositioner	Framförställd bestämning	Huvudord	Efterställd bestämning
i	min favorit *många stor *stor *jätta många *många gröna bruna	Jag ställe det skogen det träd stenar bärer blåbär de blå röda skogen bladlar det kotar där jag	som man kan plocka

* = betyder att kongruensen i nominalfrasen är fel.

Elev 1 har skrivit en text som skogen. Jag har genom performansanalysen plockat isär språket och analyserat varje komponent för sig själv. Huvudorden i nominalfraserna är inte alltid substantiv. Eleven har även pronomen som huvudord. Abrahamsson & Bergman skriver att nominalfraser ska vara heltäckande och täcka alla de nominala ordklasserna (Abrahamsson & Bergman 2008, s.46).

Eleven har totalt fyra kongruensfel inom nominalfraserna. De första felen *många stor träd och stor stenar* är typiska numerusfel enligt Abrahamsson och Bergman. Eleven blandar ihop singular och plural med varandra och skriver *stor* istället för *stora*.

Eleven skriver därefter *..jätta många bärer och många gröna blad*, varigenom man kan se att eleven tar för givet att ordet *bär* ska skrivas med *-er* i slutet. Phillipsson (2004) menar att detta är ett exempel på övergeneraliseringsstrategi, då en och samma pluraländelse börjar användas. Det är även svårt för eleven att förstå att ordet *bär* inte ska böjas i pluralform.

5.2 Elev 1 muntligt tal

Jag ska prata om skogen. I skogen finns många löv, jättemycket gran, bär de är röda blåa, blåbär är blå och det finns många långa träd och stenar som är jättestora. I marken finns det myror. Jag gillar skogen för det är skönt där.

Nominalfras

Prepositioner	Framförställd bestämning	Huvudord	Efterställd bestämning
i	om många *jättemycket	jag skogen skogen löv gran bär de röda blåa blåbär det	är blå
*i	många långa	träd stenar marken det myror	som är jättestora

		jag skogen det skönt	

* = betyder att kongruensen i nominalfrasen är fel.

Eftersom det muntliga talet är transkriberat material har jag inte skrivit stavfel. Detta för att jag inte vet hur eleven skulle stavat orden. Jag har däremot försökt skriva ner exakt hur eleven har formulerat meningarna.

Om vi tittar på det muntliga berättandet av elev 1 kan vi se att eleven har två kongruensfel inom nominalfraserna. Det första är *jättemycket gran*. Eleven har här ett numerusfel som både Ekberg (2004) och Abrahamsson & Bergman (2008) påpekar. Eleven har sagt gran i singularform istället för pluralform. Detta kan även ha med övergeneraliseringsstrategin att göra. Eleven säger först *många löv*, vilket är korrekt, men kanske antar att *gran* inte heller ska ha en pluraländelse (Phillipsson 2004, s.135).

Det andra kongruensfelet är *i marken*. Här ser man att eleven blandar ihop prepositioner (i och på). Ekberg (2004) menar att detta är en osäkerhet i prepositionsbruket bland andraspråkstalare, och det vanligaste felet uppstår när eleverna använder de basala prepositionerna som *i* och *på* (Ekberg 2004, s.264).

5.3 Elev 2 skriftlig text

Den här platsen jag ska prata om är madonalds. Inåti finns många ballonger bordar och stolar. Om man ska äta mat ska stå i led och man kan få hamburgare. I vissa macdonalds finns lekplats. T.ex i rissne macdonalds finns lekplats och det är roligt. Framsidan finns skylt där står mac donalds och färget är brun, men det kan va olika färg.

Nominalfras

Preposition	Framförställd bestämning	Huvudord	Efterställd bestämning
	den här	platsen jag macdonalds	

i	*många	ballonger, bordar och stolar. man mat led man hamburgare	är roligt
i	vissa	macdonalds *lekplats Rissne macdonalds *lekplats det framsidan skylt macdonalds *färget brun det	
i	*olika	färg	

* = betyder att kongruensen i nominalfrasen är fel.

Denna elev har fem kongruensfel. Eleven skriver *många ballonger bordar och stolar* och ger alla ord pluraländelser. Eleven skriver även *i vissa macdonalds finns lekplats*. Här är också exempel på övergeneralisering. Eleven tror att ordet bord också ska skrivas med pluraländelse (Philipsson 2004). Eleven skriver *lekplats* som ska vara i pluralform *lekplatser*, vilket gör att det blir felaktigt numerus (Ekberg 2004).

Ett annat bristande i kongruensen är när eleven skriver *färget är brun*. Eleven lyckas med bestämdheten och pratar om en viss skylt som är brun, där genus dock blir felaktigt. Eleven skriver *färget* istället för *färgen* (Abrahamsson & Bergman 2004, s.128). Detta menar Philipsson (2004) är ett problem, då det svenska språket har fem olika pluraländelser, vilket betecknas som ett högt antal (Philipsson 2004, s.126).

När eleven skriver *olika färg* istället för *olika färger* är det också det typiska numerusfelet hos andraspråkstalare, där singular blandas ihop med plural (Ekberg 2004).

5.4 Elev 2 muntligt tal

Mitt favorit plats är macdonalds. Där finns ballonger bord och stolar. Man kommer dit för att äta och man står i led. Om man vill kan man beställa hamburgare. På framsidan finns det en skylt som är brun som det står macdonalds på.

Nominalfras

Preposition	Framförställd bestämning	Huvudord	Efterställd bestämning
	*mitt favorit	plats macdonalds ballonger bord stolar man man led man hamburgare det	
	en	skylt brun det macdonalds	

* = betyder att kongruensen i nominalfrasen är fel.

Denna elev har endast ett fel i det muntliga talet. Eleven skriver *mitt favorit plats* istället för *min favoritplats*. Detta är svårt att veta för andraspråksinlärare då där är huvudordet som bestämmer formen på kongruensleden (Ekberg 2004). Huvudordet *plats* formas till *platsen* när det är bestämdform. När den har en -en ändelse i bestämdform, så används *min* i obestämd form, så det ska vara *min favoritplats* (Abrahamsson & Bergman 2008).

Philipsson (2004) skriver att svenskans bestämda artikel som är efterställd, som hakas på som ett böjningsmorfem i slutet att ordet, är väldigt ovanligt i världens länder. Det är nödvändigt att veta vad för efterställd artikel ordet ska ha, för att veta vad för obestämd artikel som ska vara *innan* ordet, när ordet är i obestämd form. I detta fall *mitt favorit plats* som ska vara *min favoritplats*. Det kan man veta genom att böja på orden *plats* som blir *platsen* i bestämdform.

5.5 Elev 3 skriftlig text

Jag tenkte bäreta om min favorit plats som kallas för Midgårdsbadet. När du kommer in så ser du några falska fiskar på golvet. Tjejerna har ett egen omklädnings rum. om killarna vill simma de måste byta om i en annan rum. Tjejernas sida finns det 6 stuckna benkar 3 stora skåpar och 2 hårtorkar. Det finns två baseng utanför. Sen i en annan rum det finns baseng där man kan lära sig simma.

Nominalfras

Preposition	Framförställd bestämning	Huvudord	Efterställd bestämning
	om min favorit	jag bäreta plats	som kallas för Midgårdsbadet
	några falska	du du fiskar	på golvet
	*ett egen	tjejerna omklädnings rum killarna	
	* i en annan	de rum tjejernas	Sida
	6 stuckna	det benkar	
	*3 stora	skåpar	
	*2	hårtorkar	

	*två *i en annan	det baseng rum det baseng man	utanför

* = betyder att kongruensen i nominalfrasen är fel.

Denna elev har 5 kongruensfel inom nominalfrasen. Eleven skriver *ett egen omklädnings rum* och *i en annan rum*. Dessa är typiska genusfel och bristande kongruens enligt Ekberg (2004). Eftersom huvudordet bestämmer hur de framförställda attributen ska böjas, blir det svårt för eleven att veta vilken obestämd artikel (en eller ett) som bör användas. Till exempel *i en annan rum*. Eleven vet kanske inte att *rum* blir *rummet* i bestämd form, vilket gör att det ska vara den obestämda artikeln *ett* framför *rum*, vilket leder till att *annan* också blir *annat* (Ekberg 2004, s.263). *Ett egen* ska också vara *ett eget*.

Eleven skriver även *Tjejernas sida finns det 6 stuckna benkar 3 stora skåpar och 2 hårtorkar*. Eleven har här använt samma pluraländelser för alla huvudord. Detta kan kopplas till övergeneraliseringsteorin (Philipsson 2004). Eleven skriver *benk-ar* med rätt pluraländelse, även fast ordet är felstavat, men *skåp-ar* ska inte ha någon ändelse och *hårtork-ar* ska vara *hår torkare*.

5.6 Elev 3 muntligt tal

Jag tänkte berätta om Märsta badhuset, det heter Midgårdsbadet. Det är fint där. Det finns ett utebad och ett inne bad. Innebadhuset det finns två basäng och ett rum man kan lära sig simma. Det är många människor som besöker där. Det finns en ställe som man kan köpa något.

Prepositioner	Framförställd bestämning	Huvudord	Efterställd bestämning
	om fint	jag märsta badhuset det Midgårdsbadet det där	

	ett	det	
	ett	utebad	
		inne bad	
		innebadhuset	
	*två	det	
	ett	basäng	
		rum	
		man	
	det är många	människor	som besöker där
	*en	det	
		ställe	som man kan köpa något

* = betyder att kongruensen i nominalfrasen är fel.

I elevens muntliga tal kunde sammanlagt två kongruensfel hittas. Det första felet *två basäng* kan kopplas till numerus fel. Philipsson (2004) menar att svenskans fem olika pluraländelser kan göra det svårt för andraspråksinlärare att veta vilken pluraländelse huvudordet ska ha. Att det även sätts ändelser som ett böjningsmorfem i slutet av huvudordet är ovanligt i andra språk (Philipsson 2004, s.126).

Eleven skriver även *en ställe som man kan köpa något*. Eleven använder den obestämda artikeln *en* istället för *ett* vilket gör att kongruensen blir felaktig. Ordet *ställe* blir *stället* i bestämd form, eftersom ordet har -et ändelse ska ordet ha *ett* framför i obestämd form (Philipsson 2004, s.126).

5.7 Sammanställning av analysen utifrån nominalfrasutvecklingen.

Eleverna använder sig av utbyggda nominalfraser med både framförställda och efterställda bestämningar. Deras genusval är oftast inkonsekventa. Eleverna använder även vid upprepande fall fel ändelser när substantivet skrivs i pluralform. Användningen av pronomen är oftast korrekta. Eleverna använder även fler adjektiv i mellannivå, även om adjektivändelserna kan bli fel ibland. Om vi tittar på användningen av prepositioner så är de ofta korrekta använda. Elev 1 blandade ihop de basala prepositionerna *i* och *på*, vilket är en vanlig osäkerhet hos andraspråksinlärare (Ekberg 2004).

Utifrån Abrahamsson & Bergmans (2008) sammanfattning av språkutveckling inom nominalfraser (se bilaga 1) så ligger eleverna på en mellannivå enligt min tolkning.

6 Diskussion

I detta avsnitt kommer det bland annat presenteras och diskuteras vilka kongruensfel som finns inom nominalfraserna, och skillnader mellan skriftliga texter och muntliga tal. Det kommer även diskuteras om den valda metoden och materialinsamlingen.

6.1 Resultat diskussion

Kongruensfel inom nominalfraserna

Min studie skulle undersöka vilka kongruensfel som fanns i nominalfraserna. Abrahamsson & Bergman (2008) skriver att nominalfraser kongruerar i bestämdhet, numerus och genus.

Utifrån mina resultat kan jag dra slutsatsen att kongruensfelen inom nominalfraserna oftast berodde på dessa tre kategorier. Eleverna visade bland annat att de hade svårt med vilken pluraländelse som skulle användas, då svenskan har hela fem olika ändelser (Philipsson 2004). Ett annat vanligt numerusfel hos eleverna var att de i vissa fall blandade ihop singular och plural, såsom i *två basäng* eller *jättemycket gran*.

Utifrån min analys kopplade jag elevernas nominalfraser till teorier och tidigare forskning om kongruensfel hos andraspråksinlärare. Det finns olika perspektiv på hur man tolkar material. När elev 2 skrev *färget är brun* så tolkade jag det som genusfel, vilket både Ekberg (2004) och Abrahamsson & Bergman (2008) påpekar. Däremot är det även fel i bestämdhet, om man tittar på det från ett annat perspektiv. *Färgen är brun*, som det egentligen ska vara, har -en i slutet av huvudordet som är kopplad till genus-utrum. Men frasen är även kopplad till bestämdhet, då eleven pratar om något specifikt som har färgen brun (Philipsson 2004).

Detta kan tolkas som att bestämdhet och genus i vissa fall hänger ihop. Det kan stärkas av tidigare forskning kring dessa kategorier, som visar att många andraspråksinlärare oftast har problem med just genus och bestämdhet (Ekberg 1997 & Hyltenstam 1988).

Andra exempel på fel som eleverna gjorde var till exempel: *Tjejernas sida finns det 6 stuckna benkar 3 stora skåpar och 2 hårtorkar och många ballonger, bordar och stolar*. Detta kan ha med övergeneraliseringsstrategin att göra då eleverna använder en och samma pluraländelse till substantivet. Att eleven tillämpar denna strategi kan bero på numerusfel då eleven troligtvis inte vet vilken pluraländelse som ska användas (Phillipsson 2004).

Skillnader mellan elevernas skriftliga och muntliga användning av nominalfraser

I ovanstående analys av elevernas nominalfraser i skriftliga och muntliga former, ser man ett gemensamt mönster på vad som är svårtillgängligt för eleverna. När man tittar på totala antalet kongruensfel hos samtliga elever finner man inte stora skillnader mellan den språkliga och muntliga produktionen.

Om man analyserar varje elevs skriftliga text och muntliga tal, så ser man att det förekom fler kongruensfel i de skriftliga texterna. Detta kan bero på att det är lättare för eleverna att prata än att skriva i den åldern. Elevernas muntliga tal hade mer korrekt genus, numerus och bestämdhet som kongruerade i nominalfraserna än i de skriftliga texterna. Men utifrån denna studie kan man inte riktigt uttala sig eller med säkerhet säga att det finns några markanta skillnader mellan den skriftliga och muntliga produktionen. För att få ett mer säkert resultat krävs mer tid och testtillfällen där flertalet stickprov används.

Man kan inte heller säga att elevernas muntliga produktion var bättre, då samma fel som förekom i de skriftliga texterna hittades i de muntliga talen, även om de var färre. Vid inspelningen av de muntliga talen så ville eleverna göra sig förstådda på bästa sätt. Det kunde leda till omformuleringar av meningar och ord. Det kunde även finnas med pauser i inspelningarna, då eleven till exempel inte hittade rätt ord. I sådant fall utgick jag från det senare alternativet, då eleverna även hade tid att redigera sina skriftliga texter.

Som sagt så kan inte denna studie komma med konkreta belegg för att det ska finnas generella skillnader i användningen av nominalfraser i elevernas skriftliga och muntliga framförande. För att få ett mer generaliserat resultat krävs mer fördjupade studier kring detta.

6.2 Metoddiskussion

Denna studie hade en kvantitativ och kvalitativ fokus, där elevernas kongruensfel inom nominalfraserna undersöktes. Jag valde att använda mig av Abrahamssons & Bergmans (2008) performansanalys där nominalfraserna listas efter framförställd bestämning, huvudord och efterställd bestämning. Utifrån detta kunde jag få en klarare bild av hur kongruensfelen såg ut i nominalleden (Esaiasson et al. 2010).

Eftersom performansanalys är till för att följa elevers språkutveckling under en period eller mäta kunskap under ett visst tillfälle, kan analysmodellen användas på olika sätt. Jag som endast var intresserad av språkproduktionen i fokus på nominalfraser under ett visst tillfälle

mätte därför inte elevers språkproduktion i olika tillfällen. Under min materialinsamling hade jag ett tillfälle där jag samlade in elevtexterna och ett annat tillfälle där jag spelade in elevernas muntliga tal. Utifrån dessa kunde jag analysera elevernas nominalfrasanvändning i skriftliga och muntliga former under ett tillfälle.

Rosander (2005) skriver om en lärare som använde sig av performansanalysen. Läraren säger att det för hen har blivit ett sätt att ständigt utvärdera eleverna. Andra lärare tyckte även att det var ett sätt att utveckla elevernas språkproduktion. Under denna studie har performansanalyser varit ett verktyg där elevernas uppbyggnad av nominalfraser synliggjordes. Det blev lättare att se deras fel genom att placera orden i listorna.

När det kommer till nominalfrasanvändningen hos eleverna kunde materialinsamlingen utföras på andra sätt. Denna studies fokus låg på en beskrivande text som eleverna skulle arbeta med, utifrån den samlade jag in mitt material. För att få en mer generaliserad bild av elevernas språkbehärskning inom nominalfraser kunde fler aktiviteter undersökas. Både skriftliga och muntliga former. Denna studie hade även fokus på ganska korta beskrivningar av elevernas ”favoritplatser”, resultatet skulle kanske se annorlunda ut om texterna varit längre.

7 Slutsats

I detta avsnitt kommer jag kort summera resultatet utifrån mitt syfte och frågeställningar.

Genom denna studie har elevernas kongruensfel inom nominalfraser framförallt berott på grammatiska strukturerna genus, numerus och bestämdhet. Eleverna har till exempel överanvänt en och samma pluraländelse, blandat ihop ett och en, samt singular och plural.

Resultatet visade även att eleven hade mer kongruensfel i den skriftliga delen. Analysen visar dock inte generella olikheter mellan skriftliga och muntliga språket, då samma fel förekom i både formerna.

8 Käll-och litteraturförteckning

Abrahamsson, Tua & Bergman, Pirkko (red.), 2008: *Tankarna springer före, att bedöma ett andraspråk i utveckling*. Stockholm: Stockholms universitets förlag.

Axelsson, M., Rosander, C. & Sellgren, M. (2005). *Stärkta trådar – flerspråkiga barn och elever utvecklar språk, litteracitet och kunskap*. Rinkeby: Författarna och språkforskningsinstitutet

Bolander, M. (2005) *Funktionell svensk grammatik*. Stockholm: Liber.

Bunar, N. (2010) *Nyanlända och lärande – en forskningsöversikt om nyanlända elever i den svenska skolan*. Stockholm: vetenskapsrådet

Ekberg, Maria, 2004: *Grammatik och lexikon i svenska som andraspråk på nästan infödd nivå*. I: Hyltenstam, K. & Lindberg, (red.), *Svenska som andraspråk- i forskning, undervisning och samhälle*. Lund: Studentlitteratur. (s.259-276).

Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H. & Wängnerud L. (2010) *Metodpraktikan. Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm: Nordstedts Juridik.

Hammarberg, B. (2004) *teoretiska ramar för andraspråksforskning*. I: K. Hyltenstam & I. Lindberg (red:er) *Svenska som andraspråk – i forskning, undervisning och samhälle*. (s. 25–78). Lund: Studentlitteratur.

Olsson, Ingrid & Schirren Eva, 2008: “...det känns naturligt att få följa elevernas språkutveckling...” *Lärarens sätt att erfara performansanalysen som bedömningsverktyg*. Stockholms universitet.

Philipsson, A. (2004) *Svenskan morfologi och syntax i ett andraspråksperspektiv*. I: K. Hyltenstam & I. Lindberg (red:er) *Svenska som andraspråk – i forskning, undervisning och samhälle*. (s. 117–151). Lund: Studentlitteratur.

SAG. Svenska Akademiens Grammatik. Del 3, Fraser. Teleman m.fl.:1999. Stockholm: Norstedts.

Skolverket (2011): *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet*.

Tornberg, Ulrika. *Språkdidaktik*. Malmö: Gleerups Förlag, 1997

Bilaga 1

Sammanfattning av den språkliga utvecklingen för nominalfraser

→ → → → → → → → → →	→ → → → → → → → → →	→ → → → → → → → → →
NOMINALFRASER (NP)		
bas	mellan	Avancerad
Lexikon: basord Enkla NP Genus, bestämdhet, plural växer fram Få pronomen, ofta överanvända Få adjektiv Adjektiven börjar kongruensböjas Få prepositioner	Basord + utbyggnadsord Utbyggda NP Inkonsekvens i genusval Ibland fel ändelser Få pronomen, vanligen korrekt använda Fler adjektiv Enstaka adjektivändelser blir fel Säkerhet och variation i användning av prepositioner	Fler utbyggnadsord Även komplexa nominalfraser korrekt böjda Säkerhet vid växling mellan substantiv och pronomen Fler adjektiv, vilket möjliggör en mer levande beskrivning Större variation och säkerhet vid prepositionsanvändning

Bilaga 2

Schema för performansanalys- nominalfraser

(prep)	Framföreställd best.	huvudord	Efterställd best.
	Den stora fula	katten	Som bor i huset bredvid

Bilaga 3

Samtyckesbrev till föräldrar

Hej föräldrar till elev1, elev2 och elev3.

Mitt namn är Faiza Ahmed och jag studerar grundlärarutbildning 4–6. Jag skriver just nu mitt självständiga arbete och min studie handlar om att analysera andraspråkselevs språknivå i fokus på nominalfraser. Jag har valt att analysera elevers texter och spela in elever när de talar muntligt. Med detta brev undrar jag om ditt barn får vara med i min studie. Både rektorn och lärarna har godkänt min studie men eftersom ni är föräldrar och vårdnadshavare behöver jag även er tillåtelse.

Det är helt frivilligt att delta och om ni känner er obekväma kan ni när som helst avbryta deltagandet. Era barn är helt anonyma i min studie.

Om ni undrar över något kontakta mig på:

Fxxxxx.xxx@hotmail.com

eller

Mobilnr: 07xxxxxxx.

Jag/vi ger godkännande att vår son och dotter får medverka i denna studie

Barnets namn

Datum

Vårdnadshavare 1

Vårdnadshavare 2

Tack på förhand!

Faiza Ahmed

Lärarstudent